

www.kmkt.ff.ukf.sk
www.facebook.com/FF.KMKaT

KONTEXTY

KULTÚRY A TURIZMU

2/2025

Správa

Správa zo 49. výročnej konferencie Semiotic Society of America

V dňoch 24. až 28. septembra 2025 hostila Univerzita Karlova významné medzinárodné akademické podujatie – 49. výročnú konferenciu Semiotic Society of America (SSA). Ide o najdlhšie nepretržite organizovanú konferenciu venovanú semiotike, ktorá sa v roku 2025 historicky po prvý raz uskutočnila v Európe. Symbolickým miestom historicky prvého európskeho usporiadania konferencie sa stala Praha, mesto s bohatou stredoeurópskou intelektuálnou tradíciou. Ústrednou témou tohtoročného vedeckého podujatia bola *Semiotics of Friendship – Relations Beyond Interactions* (Semiotika priateľstva – vzťahy za hranicami interakcií).

Úvodné slová patrili dekanke Fakulty humanitných štúdií Univerzity Karlovej Věre Sokolovej, výkonnému riaditeľovi SSA Josephovi DeChicchisovi a lokálnemu organizátorovi Martinovi Švantnerovi. Vo svojich príhovoroch všetci zdôraznili, že aj v ére digitálnych prepojení majú osobné stretnutia nenahraditeľný význam. Práve neformálne rozhovory, spoločné stolovanie či jednoduché podanie ruky vytvárajú priestor pre vznik a prehlbovanie priateľstiev, ktoré sú nielen ľudsky, ale aj vedecky obohacujúce.

Odborný program konferencie otvoril český biosemiotik Anton Markoš (Univerzita Karlova), ktorý vo svojej prednáške analyzoval symbiotické vzťahy v biosfére v semiotickom rámci. Poukázal na vzájomné porozumenie medzi obyvateľmi biosféry – a zároveň semiosféry – ako na základ symbiotickej komunikácie. Na základe biologického výskumu definoval život ako fenomén zakorenený v bunkovej interpretácii sveta a rozlíšil dva základné typy živých a interpretujúcich prejavov: bunkové formy kontinuálne späté s pôvodnými líniami života a mnohobunkové zoskupenia, ktoré sa rodia, zanikajú a vstupujú do symbiotických a mutualistických väzieb. A. Markoš tak rozšíril pojem antroposemiózy na celú biosféru a zdôraznil, že aj prírodné procesy možno chápať ako semiotické prejavy porozumenia.

Medzi hlavných rečníkov konferencie patrila Claus Emmeche (Univerzita v Kodani) s prednáškou *Eco-Friendly Modelling Friendship in Translation*. C. Emmeche, známy svojím príspevkom k rozvoju biosemiotiky, prepojoval filozofiu biológie s interdisciplinárnym modelovaním priateľstva ako fenoménu presahujúceho bežné medziludské interakcie. Vychádzajúc z perspektív biológie, nanovedy a filozofie vedy poukázal na to, že aj profesionálne či inštitucionálne vzťahy – napríklad medzi kolegami, učiteľmi a študentmi – predstavujú komplexné siete semiotickej výmeny. V tomto zmysle sa priateľstvo javí ako ekologicky udržateľný model spolupráce, pripomínajúci prírodné systémy postavené na rovnováhe a harmonickom spolunažívaní.

UMKTKE

ÚSTAV
MANAŽMENTU
KULTÚRY A TURIZMU
KULTUROLÓGIE
A ETNOLOGIE

Redakčná rada:

prof. PhDr. Jaroslav Čukan, Csc. – predseda
prof. PhDr. Boris Michalík, PhD.
doc. Dr. Vladimír Senić
PhDr. Michal Kurpaš, PhD.
DrSc. Sandra Kralj Vukšić, PhD.
doc. PhDr. Monika Štrbová, PhD.
doc. PhDr. Marián Žabenský, PhD.
doc. Mgr. Silvia Letavajová, PhD.
doc. PhDr. Zuzana Slušná, PhD.

Šéfredaktor:

doc. Mgr. Silvia Letavajová, PhD.
E-mail: sletavajova@ukf.sk

Zodpovedná redaktorka:

doc. PhDr. Monika Štrbová, PhD.
E-mail: mstrbova@ukf.sk

Preklad do anglického jazyka:

Mgr. Jana Hučková, PhD.

Technický redaktor:

PhDr. Roman Zima, PhD.

Foto na obálke:

Workshop ukrajinskej kultúry, november 2025
Zdroj: Nikita Grachev, 2025

Adresa redakcie:

Kontexty kultúry a turizmu
Ústav manažmentu kultúry a turizmu,
kulturológie a etnológie
FF UKF v Nitre
Štefánikova 67, 949 74 Nitra
Tel.: 037/64 08 361
E-mail: jsollarova@ukf.sk

Všetky príspevky sú recenzované.
Neprešlo jazykovou úpravou.
Náklad: 80 ks

IČO vydavateľa: 00 157 716
Periodicita vydávania: 2x ročne
Poradové číslo periodickej tlače: 2/2025
Dátum vydania: december 2025
Ročník vydávania periodickej tlače: 18. ročník
Registračné číslo Ministerstva kultúry SR:
EV3217/09
ISSN 1337-7760

Elektronická verzia: kmkt.sk/kontexty

Na uvedenú tematickú líniu nadviazal estónsky semiotik Kalevi Kull (Univerzita v Tartu) s prednáškou *Semiotics of Ecosystem: Consortia, Consonance, Diversification, and Plenitude*. K. Kull predstavil ekosystém ako semiotický vzťahový systém, ktorého základ tvoria symbiotické kolektívy – konzorciá. Tieto mnohodoruhové zoskupenia sú charakterizované procesmi rozpoznávania a prispôsobovania, ktoré zabezpečujú harmóniu a bioestetickú rovnováhu prostredníctvom konsonancie. Podľa neho ekologické systémy prirodzene smerujú k diverzifikácii, a tým aj k narastajúcej semiotickej zložitosti, až kým nedosiahnu stav dynamickej plnosti – moment, v ktorom sa vzťahová sieť ustáli v harmonickej a funkčnej rovnováhe.

Zaujímavý prienik semiotiky, estetiky a pamäťových štúdií ponúkol Gilmar Hermes (Federalná univerzita Pelotas), ktorý analyzoval film *I'm Still Here* (2024) režiséra Waltera Sallesa, ocenený Oscarom za najlepší medzinárodný film roku 2025. G. Hermes interpretoval film prostredníctvom Peirceovej teórie znakov a ukázal, že pamäť sa v diele manifestuje prostredníctvom ikonických znakov – predovšetkým fotografií, ktoré fungujú ako nádoby emocionálnej pamäti a zároveň ako ikonické záznamy historickej skúsenosti. Takto prepojil estetickú dimenziu ikonických znakov s etickou otázkou pamäti a sémantickou rekonštrukciou minulosti.

Z oblasti aplikovanej lingvistiky zaznel príspevok Róberta Boháta (Univerzita Karlova), ktorý analyzoval semiotiku priateľstva prostredníctvom metafor „cesty“ a „organického učenia“. Na základe rozsiahleho korpusu *English Corpus Comenius (CorCo)* interpretoval proces učenia ako semiotickú interakciu medzi študentom a učiteľom. Metafory „cesty“ a „rastu“ podľa neho vyjadrujú vzťah solidarity, symbiózy a vzájomného rozvoja – teda priateľskú formu komunikácie v edukačnom prostredí. Výskum zároveň ukázal, že študenti uprednostňujú tieto „živé“ metafory pred mechanickými, keďže lepšie sprostredkujú skúsenosť spolupráce, podpory a spoločného poznania.

K širšej filozofickej reflexii sa pripojil Farouk Y. Seif (Antioch Univerzita Seattle), emeritný profesor a bývalý prezident SSA, ktorý vo vystúpení *Friendship and Love: Persevering Through the Paradox of Interaction and Relationship* analyzoval prepojenia medzi priateľstvom a láskou ako dynamickými, paradoxnými formami interakcie. F. Y. Seif, dlhodobo prepájajúci dizajn, semiotiku a transdisciplinárny prístup, zdôraznil, že vytrvalosť v priateľstve spočíva v schopnosti prijímať paradox – byť zároveň odlišný a prepojený, individuálny a vzťahový.

Výrazný teoretický príspevok predniesla Ludmila Lacková Bennett (Univerzita Karlova), ktorá sa zamerala na koncept priateľstva ako formy zmierenia a inkluzívneho porozumenia. Predstavila rámec tzv. participatívnej opozície, ponúkajúci alternatívu k tradičnému binárnemu chápaniu opozície v semiotike. Vychádzajúc z antropologického konceptu participácie podľa Lévy-Bruhla a z lingvistickej teórie Louisa Hjelmsleva ukázala, že protikladné koncepty nemusia byť navzájom vylučujúce, ale môžu koexistovať v zdieľanom priestore významu. Tento princíp bol rozšírený o aplikačný

rozmer „jazyka priateľstva“ – semiotického nástroja umožňujúceho porozumenie v konfliktných či polarizovaných situáciách. Príspevok naznačil, že prostredníctvom participatívnej opozície možno prehodnotiť samotný jazyk vedeckého a spoločenského diskurzu ako jazyk, ktorý integruje rozdiely a premieňa konflikt na potenciál tvorivej koexistencie.

Záver konferencie patril plenárnej diskusii *The Future of Friendship*, na ktorej sa zúčastnili Susan Petrilli, Farouk Y. Seif a Joseph DeChicchis. Diskusia otvorila otázku budúcnosti konceptu priateľstva v kontexte spoločenských premien, digitalizácie a globalizácie. Účastníci sa zhodli, že semiotika priateľstva nie je iba teoretickým rámcom, ale aj aktuálnym výskumným prístupom, ktorý umožňuje skúmať fenomény spolupatričnosti, komunikácie a dôvery naprieč disciplínami.

Medzinárodná konferencia *Semiotics of Friendship – Relations Beyond Interactions* potvrdila, že semiotika je nielen vedeckou disciplínou, ale aj kultúrnym priestorom budovania medziľudského porozumenia. Prepojila humanitné, spoločenské i prírodné vedy v dialógu, ktorý presahuje akademické hranice a ukazuje, že aj v komplexnom svete 21. storočia zostáva priateľstvo jedným zo základných semiotických princípov porozumenia a spolužitia.

Ingrid Baniatová